

มองคติความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ด้วยสายตาของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ Consider a Case Concerning Forestry by Critical Race Theory

เลาฟั้ง บัณฑิตเทอดสกุล

เครือข่ายชาติพันธุ์พรรคก้าวไกล 22 ม. 5 ต.หมอกจำแป๋ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000

Laofang Bunditdersakul

Ethnic Network of Move Forward Party, 22 Moo 5, Mork Jumpae Subdistrict, Maueng District,
Mae Hong Son province, Thailand, 58000

E-mail: phaajxyaaj@yahoo.co.th

Received: July 15, 2021; Revised: September 26, 2021; Accepted: October 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ปัญหากระบวนการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ในชั้นก่อนส่งฟ้องคดีต่อศาล ที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและพนักงานสอบสวน กระทำต่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผ่านเรื่องเล่าของผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยผู้เขียนจะนำแนวคิดของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (Critical Race Theory : CRT) มาปรับใช้เป็นแว่นในการมองปรากฏการณ์ในเรื่องเล่าของกรณีศึกษา

สาระสำคัญของบทความนี้ประกอบด้วย เรื่องเล่าประสบการณ์ถูกตรวจยึดและดำเนินคดีของบอย ซึ่งที่ดินของครอบครัวถูกยึด และแม่ถูกแจ้งความดำเนินคดี สาระสำคัญของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักที่จะนำมาใช้ในบทความนี้ และการปรับใช้แนวคิดของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) มาวิเคราะห์ต่อประสบการณ์ของกรณีศึกษาในเรื่องเล่า

โดยบทความนี้มีข้อเสนอ 3 ประการ คือ ประการแรก การตรวจยึดและดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ที่กระทำต่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เป็นผลกระทบจากภาพลักษณ์ความเป็น “ชาวเขา” ที่ถูกประกอบสร้าง ผลิตซ้ำและตอกย้ำในสังคม จนกลายเป็นภาพลักษณ์ติดตัวว่าเป็นพวกทำลายป่า จนทำให้สังคมมีความเชื่อว่าการใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเป็นภัย

คุกคามระบบนิเวศน์ ประการที่สอง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ มีแบบแผนปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนชายขอบกับกลุ่มคนที่มีสถานะสูงกว่า โดยมีลักษณะเป็นธรรมเนียมเย็บในกระบวนการพิจารณาคดี ที่กีดกันสิทธิของผู้ต้องหา และประการที่สาม การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ถูกใช้เป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ ในการสร้างความชอบธรรมให้หน่วยงานด้านป่าไม้ที่มีผลงานล้มเหลวมาโดยตลอด และสร้างความชอบธรรมทางสังคมให้คณะรัฐประหาร (คสช.) เพื่ออยู่ในอำนาจบริหารประเทศ

คำสำคัญ: ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์, คดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้, การประกอบสร้าง, เรื่องเล่า

Abstract

This article analyzes the problems of forest criminal charges in a pretrial stage, in which national park officials and police launched against highland ethnic groups. The author adopts a Critical Race Theory (CRT) as a lens to examine a case study.

This article begins with Boy's experienced story, in which his family's land was seized, and his mom was charged. Then, I explain the Critical Race Theory that this article adopted as the central concept. Finally, I apply the theory to analyze the case study.

This article has three arguments. First, the criminal charges and land seizure launching against the highland ethnic groups are the effects of the "hill tribe" identity that has been constructed and reinforced on the highland ethnic groups as forest destroyers. This stigma makes society believe that the way highland ethnic groups use land poses threats to the ecosystem. Second, legal officials employ different normative practices in treating marginalized people and people in a higher class. There is a secret norm in a trial process that classifies accuses' classes. Finally, forest criminal charges are used to legitimize the power holders—to legitimize

forestry agencies who have had failed performance and legitimize the coup leaders (the National Council for Peace and Order) to be in power.

Keywords: Critical Race Theory, Forest Criminal Charges, Constructed, Narrative

1. บทนำ

ปัญหาสิทธิในที่ดินเป็นปัญหาโครงสร้างอำนาจ ที่กลุ่มชาติพันธุ์และคนชายขอบถูกเบียดขับออกจากพื้นที่ของผลประโยชน์ของรัฐ บรรดากฎหมายและนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับป่าไม้และที่ดิน จึงมีลักษณะกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์และคนชายขอบ และถือว่าการใช้ที่ดินของพวกเขาเป็นการบุกรุกทำลายป่าอันเป็นสมบัติของชาติ บ่อยครั้งที่มีการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีต่อคนที่ถือครองที่ดินทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์อย่างน่ากังขา ในขณะเดียวกันรัฐกลับเปิดพื้นที่ให้ผู้มีอำนาจสามารถเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะการให้สัมปทานแก่เอกชน และการทำการเกษตรอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

ในช่วงที่รัฐบาลเร่งรัดให้ดำเนินการตรวจยึดและดำเนินคดีในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีแนวโน้มที่จะตกเป็นเป้าหมายของเจ้าหน้าที่เสมอ และบ่อยครั้งเมื่อทำการตรวจยึดแล้วเจ้าหน้าที่จะแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าของที่ดินด้วย ซึ่งเมื่อถูกดำเนินคดีแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่าง จะตกอยู่ในสถานะผู้ที่ถูกระบวนการยุติธรรมกระทำ และที่ดินนั้นก็จะถูกศาลพิพากษาให้ยึดคืน

ในบทความนี้ผู้เขียนจะพิจารณาเฉพาะกระบวนการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ในขั้นก่อนส่งฟ้องคดีต่อศาล คือ การตรวจยึดจับกุมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การสอบสวนของพนักงานสอบสวน และการดำเนินการกับการร้องขอความเป็นธรรมของชาวบ้าน¹ โดยใช้เรื่องเล่าของบอยเป็นกรณีศึกษา ซึ่งแม่ของบอยถูกดำเนินคดีและที่ดินถูกเจ้าหน้าที่อุทยานตรวจยึด โดย

¹ แม้ว่าคดีนี้ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ผู้เขียนมุ่งที่จะพิจารณากระบวนการนำคดีสู่ศาลของกลไกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ที่มีผู้ต้องหาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

ผู้เขียนจะนำแนวคิดของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (Critical Race Theory : CRT) มาปรับใช้เป็นแว่นในการมองปรากฏการณ์ในเรื่องเล่าของกรณีศึกษา

ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) เกิดขึ้นมาช่วงกลางทศวรรษ 1970 จากการที่นักกฎหมาย นักวิชาการกฎหมาย นักกิจกรรมในประเทศอเมริกาเห็นว่าเมื่ออเมริกาจะมีการปฏิรูปกฎหมายสิทธิพลเมือง แต่ระบบชนชั้นและการเหยียดสีผิวยังคงดำรงอยู่ในสังคมอเมริกา โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนผิวดำและชนกลุ่มน้อยอื่นๆ นอกจากนี้ ระบบกฎหมายยังคงทำหน้าที่โอ้อุ้มชนชั้นสูงผิวขาวไว้ ผ่านบทบาทของกลุ่มคนที่มีอำนาจครอบงำสังคม²

สำหรับวิธีการวิเคราะห์นั้น นักวิชาการทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) จะใช้เรื่องเล่าของผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการศึกษา โดยให้ความสนใจกับการวิเคราะห์ 1) ประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในสังคม 2) อำนาจในสังคมที่มีอิทธิพลหรืออยู่เบื้องหลังการออกกฎหมายและนโยบายของรัฐ หรือผู้มีอำนาจเหล่านั้นเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้มีอำนาจใด และ 3) วัฒนธรรมหรือความเชื่อหลักในสังคม รวมถึงวัฒนธรรมการใช้อำนาจขององค์กรในระบอบราชการ ที่เป็นผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในระดับต่างๆ³

2. เรื่องเล่าของจำเลยสังคม

เมื่อกลางปี พ.ศ. 2563 ผู้เขียนพบบอยในงานอบรมนักศึกษาแห่งหนึ่ง โดยผู้เขียนและบอยได้รับเชิญให้ไปเล่าประสบการณ์ให้น้องๆ ฟัง ผู้เขียนเป็นคนชาติพันธุ์ม้ง สำหรับบอยเป็นคนชาติพันธุ์ลีซู ผู้เขียนกับบอยคุยกัน ถามไถกันสัปดาห์ก็เริ่มสนิทกันมากขึ้น บอยแนะนำตัวเองว่ามาจากหมู่บ้านป่าบางงาม ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็สามารถสอบเข้าเรียนระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พร้อมกับได้รับทุนการศึกษาจากกรมการปกครองให้เรียนจนจบระดับปริญญาตรี เมื่อจบชั้นปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้แล้ว บอยก็ตัดสินใจเรียนต่อระดับปริญญาโทที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตอนที่พบกัน

² Rachel Alicia Griffin, Critical Race Theory as a Means to Deconstruct, Recover and Evolve in Communication Studies, *Communication Law Review*, Volume 10, Issue 1.

³ เล่าฟัง บัณฑิตเทอดสกุล, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในมุมมองกลุ่มชาติพันธุ์”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2562), 14.

บอยกำลังเตรียมสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งหากไม่มีอะไรผิดพลาด ภายในปี 2563 บอยก็จะจบระหว่างพูดคุยผู้เขียนก็แนะนำตัวเองว่าเป็นทนายความ ทำงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากร

หลังจากเสร็จภารกิจนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้บนเวทีแล้ว บอยก็บอกผู้เขียนว่าอยากขอปรึกษาเรื่องคดีของแม่ที่ถูกป่าไม้ฟ้อง ผู้เขียนก็บอกบอยว่ายินดี บอยก็เล่าเรื่องให้ผู้เขียนฟังคร่าวๆ ว่า แม่และชาวบ้านในหมู่บ้านทั้งหมด 9 คน ถูกอุทยานแห่งชาติผาแดงฟ้อง ศาลชั้นต้นตัดสินว่าไม่ผิด แต่มีการอุทธรณ์คดีต่อ ตอนนี้อยู่ระหว่างคำพิพากษาจากศาลอุทธรณ์ บอยไม่ค่อยสบายใจ เกรงว่าศาลอุทธรณ์จะกลับคำพิพากษา จึงอยากฟังความเห็นและคำแนะนำของผู้เขียน หลังจากฟังแล้วผู้เขียนก็บอกบอยตรงๆ ว่า โอกาสที่ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นก็มีอยู่ แต่อยากให้ทำใจและเตรียมตัวเตรียมใจ เพราะดูจากสถานการณ์แล้ว ส่วนใหญ่คดีที่ดินในเขตป่า เวลาศาลชั้นต้นยกฟ้องแล้วไปถึงศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับ

หลายเดือนต่อมา ผู้เขียนได้สอบถามบอยเรื่องคดีของแม่ ก็ได้รับทราบศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษากลับจริง โดยให้จำคุกชาวบ้านทั้ง 9 คน โดยไม่มีการรอลงอาญา ผู้เขียนก็ถามว่าชาวบ้านจะฎีกาไหม บอยก็บอกว่าชาวบ้านและแม่กำลังเตรียมคุยกับทนายความเพื่อยื่นฎีกา

ขณะที่เขียนบทความนี้ (กันยายน 2564) อยู่ระหว่างรอฟังคำพิพากษาศาลฎีกา ผู้เขียนได้ติดต่อบอยอีกครั้ง บอกรายละเอียดว่าผู้เขียนประสงค์ที่จะขอข้อมูลและรายละเอียดกับบอยเพื่อนำมาเขียนเป็นบทความวิชาการสำหรับเผยแพร่ต่อสาธารณะ บอยก็บอกว่ายินดีให้ข้อมูล และบอกว่าข้อมูลรายละเอียดทั้งหมดนั้นตัวเองไม่รู้ทั้งหมด บางเรื่องจะต้องกลับไปถามแม่เพื่อความแน่ใจก่อน และต้องการเวลาเพื่อทบทวนเรื่องราว ผู้เขียนก็ได้บอกว่าจะนัดคุยกันใหม่ โดยได้เขียนประเด็นที่อยากให้บอยเล่ารายละเอียดให้ หลังจากนั้นอีกหนึ่งสัปดาห์ ผู้เขียนก็ได้นัดคุยรายละเอียดกับบอย

ผู้เขียนเริ่มต้นจากการขอให้บอยเล่าความเป็นมาของหมู่บ้านและครอบครัวของตัวเอง บอยก็เล่าว่า หมู่บ้านป่าบงงาม ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านของเผ่าลีซู ก่อตั้งมาเกินกว่า 50 ปีแล้ว โดยคนรุ่นปู่ย่าตายายของชาวบ้านเดินทางมาจากอำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ บางส่วนเดินทางมาจากอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ตอนมาใหม่ๆ มีอยู่ 5 หลังคา ในอดีตชาวบ้านมีอาชีพทำไร่ปลูกข้าวสำหรับกินเป็นหลัก ครอบครัวหนึ่งจะมีที่ดินหลายแปลง ในแต่ละปีจะวนไปใช้ที่ดินไม่ซ้ำแปลง ห้าหกปีจึงจะวนมาใช้ใหม่ ต่อมาทางราชการก็จัดตั้ง

ให้บ้านป่าบงงามเป็นหมู่บ้านทางการ ปัจจุบันมีประชากรประมาณ 130 หลังคา ทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู ปัจจุบันส่วนใหญ่ก็ยังมิอาจชีพทำไร่ นอกจากปลูกข้าวกินแล้ว ชาวบ้านยังได้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับขายเป็นรายได้

สำหรับครอบครัวของบอย ตากับยายย้ายมาอยู่ที่บ้านป่าบงงามเมื่อประมาณ 30 กว่าปีมาแล้ว แต่ปู่ย่าและพ่อนั้นอยู่ที่หมู่บ้านป่าบงงามมาก่อนแล้ว ต่อมาพ่อกับแม่ก็แต่งงานกันที่บ้านป่าบงงาม และบอยก็เกิดและเติบโตที่นั่น

บอยบอกว่าพื้นที่ของหมู่บ้านป่าบงงาม อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแดง แต่ไม่รู้ว่ตั้งแต่เมื่อไหร่ รู้แต่เพียงว่าที่ทำกินของชาวบ้านทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานเท่านั้น

เมื่อผู้เขียนถามเกี่ยวกับความเป็นมาของคดีความที่แม่ถูกฟ้อง บอยก็เริ่มจากการทำความเข้าใจว่า เมื่อเดือนมกราคม 2559 เจ้าหน้าที่อุทยานไปรังวัดสำรวจแนวเขตที่ดินของบ้านป่าบงงาม โดยให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศเสียงตามสายว่า เจ้าหน้าที่อุทยานจะไปรังวัดที่ดินเพื่อออกเอกสารให้ชาวบ้าน จึงให้ชาวบ้านพาเจ้าหน้าที่นำชี้แนวเขตเพื่อรังวัดที่ดินของใครของมัน หากใครไม่ได้รังวัดจะถูกยึดคืน หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผาแดงก็มาประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ชาวบ้าน เมื่อชี้แจงรายละเอียดเสร็จก็ลงพื้นที่ไปรังวัดที่ดินเป็นรายแปลง โดยให้ชาวบ้านเจ้าของที่เป็นคนไปนำชี้แนวเขตของแต่ละคนเพื่อรังวัดโดยใช้เครื่องจับกัด GPS แต่การรังวัดครั้งนี้เจ้าหน้าที่ไม่ได้รังวัดที่ดินแปลงที่กลายเป็นคดีในเวลาต่อมา ซึ่งมีคนทำกิน 8 หลังคา รวมถึงแม่ของบอยด้วย แต่ชาวบ้านก็ไม่มีรู้สาเหตุว่าทำไมถึงไม่รังวัดให้ เพียงแต่พูดกันว่าเป็นพื้นที่ตกหล่น

หลายเดือนต่อมา เจ้าหน้าที่ก็มาดำเนินการรังวัดแปลงที่ตกสำรวจ 8 หลังคานั้นให้ใหม่ ซึ่งมีเนื้อที่รวมกันประมาณหนึ่งร้อยกว่าไร่ โดยให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศเสียงตามสายอีกครั้ง ก่อนไปรังวัดเจ้าหน้าที่อุทยานก็มาชี้แจงว่า หากพื้นที่ของใครไม่ได้รังวัดก็จะถูกยึด ชาวบ้านทั้ง 8 หลังคานั้น ซึ่งรวมถึงแม่ของบอยก็พาเจ้าหน้าที่ไปรังวัด โดยเจ้าหน้าที่ใช้เครื่องจับกัด GPS ทำการรังวัดเมื่อรังวัดเสร็จก็นำชุดหลักเขตมาปักไว้เป็นหลักฐานแล้วก็กลับไป

หลังจากรังวัดเสร็จหลายวัน หัวหน้าอุทยาน พร้อมเจ้าหน้าที่อุทยานก็มาบอกชาวบ้านว่าจะยึดที่ดิน 8 แปลงที่รังวัดที่หลังนั้น โดยอ้างว่าเป็นแปลงคดีที่ถูกยึดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 และห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปทำกินต่อ หากยังเข้าไปทำกินอีกก็จะส่งดำเนินคดี

ชาวบ้านก็รู้อย่างนั้นก็ไม่ยอม เพราะชาวบ้านรู้ว่าที่ดินตรงนั้นพวกตนไม่ได้บุกรุกใหม่ แต่เคยทำกินมานานแล้ว ทำมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย จึงโต้แย้งว่าเป็นที่ดินที่ทำกินมานานแล้ว และก็ไม่เคยรู้ว่าเป็นแปลงคดีที่เคยถูกยึดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 แต่ทำมาก่อนปี พ.ศ. 2545 ตามเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่อุทยานเคยชี้แจงไว้ และยืนยันที่จะเข้าไปทำกินตามเดิม เมื่อตกลงกันไม่ได้เจ้าหน้าที่อุทยานก็กลับไป แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีการติดป้ายตรวจยึดหรือดำเนินการใดๆ ดังนั้น เมื่อถึงช่วงฤดูฝนของปีนั้น ชาวบ้านก็ได้เข้าไปปลูกข้าวโพดตามปกติ

จนกระทั่งล่วงเลยไปถึงเดือนสิงหาคม เจ้าหน้าที่อุทยานก็ได้ยกกำลังจำนวนมากเข้าไปติดป้ายยึดพื้นที่ตรงนั้นทั้งหมด ซึ่งมีคนทำกิน 8 หลังคา และเจ้าหน้าที่อุทยานยังได้ตัดทำลายต้นข้าวโพดของชาวบ้าน ซึ่งขณะนั้นต้นข้าวโพดสูงประมาณ 50 เซนติเมตรแล้ว เมื่อเห็นดังนั้น ชาวบ้านก็ออกมาคัดค้านไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ตัด แต่ก็กลัวและไม่กล้าทำอะไรมาก พยายามไปเจรจาแต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็ไม่ฟัง และบอกบอกว่าหากชาวบ้านต้องการพื้นที่คืน ก็ให้ไปพบตำรวจ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ และถ้าหากมีเหตุผลอะไรก็ไปชี้แจงรายละเอียดกับตำรวจ

ต่อมาไม่นานตำรวจก็นัดให้ชาวบ้านไปพบที่สถานีตำรวจ แม่ของบอยและชาวบ้านทั้ง 8 หลังคา ก็พากันไปพบตำรวจด้วยความบริสุทธิ์ใจ คิดว่าตนเองไม่ผิดก็ต้องการจะไปชี้แจงให้ตำรวจเข้าใจ แม้ไม่รู้ว่าจะไปพบตำรวจนั้นเป็นขั้นตอนอะไรของกฎหมาย และจะมีผลเป็นอย่างไร แต่ก็พากันไปเพราะเชื่อว่าตนเองไม่ผิด

ในวันที่พบตำรวจนั้นชาวบ้านไปกันหลายคน บอยก็ตามแม่ไปด้วย ตำรวจก็เรียกเข้าไปสอบถาม ชาวบ้านแต่ละคนก็พูดไปตามความจริงให้ตำรวจฟัง โดยได้เล่าความเป็นมาของที่ดินแปลงพิพาท และยืนยันว่าที่ดินแปลงนี้ไม่ได้ทำการบุกรุกใหม่ ในวันนั้นตำรวจก็มีการทำเอกสารบันทึกและให้ชาวบ้านเซ็นชื่อไว้ แต่ชาวบ้านก็ไม่รู้และไม่ได้อ่านว่าตำรวจเขียนไว้ว่าอย่างไร

ผู้เขียนได้ถามรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาพื้นที่ที่ถูกตรวจยึด บอยก็เล่าว่าจากการสอบถามแม่และคนในหมู่บ้าน เมื่อก่อนที่ดินพิพาทเป็นที่ทำกินเดิมของชาวบ้านสีชู บ้านป่าบงงาม ที่ทำกินมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย เมื่อปี พ.ศ. 2515 นายสว่าง ทิพย์สุภา ชาวบ้านเรียกว่าลุงหว่าง เป็นคนไทยจากพื้นราบ นำวัวไปเลี้ยงในที่ตรงนั้น ซึ่งตอนนั้นที่ดินเป็นไร่เหล้า ลุงหว่างได้สร้างคอกวัวและบ้าน 1 หลัง ตอนนั้นชาวบ้านก็ไม่ได้ทำอะไรลุงหว่าง เพราะที่ดินยังมีเยอะและคนยังมีไม่มาก ต่อมาลุงหว่างก็ได้ไปแจ้งการครอบครองตามที่ทางราชการประกาศและระบุว่ามีเนื้อที่ 190 ไร่ และได้ใบตอบรับมาเป็นหลักฐานเก็บไว้ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2547 วัวของลุง

หว่างก็ล้มตายจำนวนมาก ลุงหว่างก็เลิกเลี้ยงวัวและได้ออกจากพื้นที่ไป แต่ก่อนออกไปได้คุยกับนายหน่อปา ซึ่งเป็นคนสีซุบ้านป่าบงงาม ว่าตนจะกลับไปแล้ว ใครจะไปทำกินก็ให้ไปทำตรงที่พ่อแม่เคยทำในอดีต พร้อมทั้งได้มอบใบขึ้นทะเบียนไว้ให้นายหน่อปา นายหน่อปาจึงมาบอกชาวบ้าน ชาวบ้านจึงเข้าไปทำกิน แม่ของบอยก็เป็นหนึ่งในคนที่เข้าไปทำกินในที่ดินแปลงนี้

เมื่อถูกยึดที่ดิน ชาวบ้านก็สับสน ไม่รู้จะทำอย่างไร ชาวบ้านไม่มีความรู้และประสบการณ์ ส่วนหนึ่งก็กลัว และกังวลเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินและต้นข้าวโพดที่ปลูกไว้ถูกตัดหมดแล้ว จึงได้คุยกันและตกลงกันที่จะไปยื่นหนังสือร้องขอความเป็นธรรมยังหน่วยงานต่างๆ หลายที่ คือ นายอำเภอเชียงดาว, ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ศาลปกครองเชียงใหม่, NGO, สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) ตอนนั้นบอยกำลังเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ แม่ของบอยไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงได้แต่ตามชาวบ้านรายอื่นๆ ไป ชาวบ้านให้ไปไหนก็ไปด้วยกัน ถ้าไม่ติดเรียนสำคัญจริงๆ บอยก็จะตามไปด้วยทุกครั้ง

ต่อมานายอำเภอเชียงดาวก็แจ้งให้ชาวบ้านไปประชุม เพื่อไกล่เกลี่ยปัญหาเรื่องยึดที่ทำกิน ชาวบ้านทั้งหมดก็ไปตามนัด บอยก็ได้ไปพร้อมกับแม่ด้วย เมื่อเข้าไปที่ห้องประชุมก็เห็นทั้งนายอำเภอและเจ้าหน้าที่อุทยาน ตอนที่คุยกันในห้องประชุม ฝ่ายเจ้าหน้าที่อุทยานเสนอว่าแม่จะยึดที่แล้ว แต่จะให้ชาวบ้านทำกินต่อ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องปลูกต้นไม้ โดยให้เจ้าของที่เป็นคนดูแลระหว่างนี้ก็สามารถเพาะปลูกได้ แต่ยกเว้นไม่ให้ปลูกข้าวโพด ชาวบ้านบางส่วนก็ยอมแต่บางส่วนไม่ยอม จึงตกลงกันไม่ได้ ก่อนจะออกจากที่ประชุมเจ้าหน้าที่อุทยานก็บอกว่า หากชาวบ้านไม่ยอมตามที่เสนอ ก็จะส่งฟ้อง ตอนนั้นชาวบ้านก็ยังไม่เชื่อว่าจะถูกฟ้องคดีจริง

หลังเสร็จการเจรจาที่อำเภอแล้ว ชาวบ้านทั้ง 9 คน รวมทั้งแม่ของบอย ก็ถูกนำตัวส่งฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดเชียงใหม่ ในวันส่งฟ้องบอยก็ตามไปศาลด้วย โดยชาวบ้านต้องใช้หลักทรัพย์ประกันตัวคนละ 200,000 บาท บอยใช้เงินสดประกันตัวแม่ โดยไปยืมเงินจากญาติหลายๆ คน รวมกันได้ 200,000 บาท ตอนนั้นแม่ถูกขังในศาล และแม่พูดภาษาไทยไม่ค่อยได้ ฟังก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง บอยต้องดำเนินเรื่องเพื่อขอประกันตัว สำหรับชาวบ้านอีก 8 คนที่เหลือ บางคนใช้เงินสด บางคนต้องเช่าหลักทรัพย์มาประกันตัวที่ศาล

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สอบถามบอยเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาของชาวบ้าน บอยก็บอกว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดคือที่ดินทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ และยังถูกประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ทำให้

ชาวบ้านไม่มีสิทธิในที่ดินตามกฎหมาย เมื่อถูกตรวจยึดและแจ้งความดำเนินคดี ชาวบ้านก็ไม่สามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายไปเจรจาท่องกับเจ้าหน้าที่ได้

อีกเรื่องคือ ชาวบ้านไม่รู้กฎหมายและไม่มีประสบการณ์ เมื่ออยู่ๆ คดีความก็มาถึงตัว ทำให้ชาวบ้านตั้งหลักไม่ได้ ทำอะไรไม่ถูก และไม่รู้จะไปพึ่งใครให้ช่วยเหลือ เวลาไปยื่นขอความเป็นธรรมก็ไปกันเอง และไปโดยไม่รู้ว่าจะไปหน่วยงานที่มีอำนาจรับเรื่องไว้หรือเปล่า โดยเฉพาะตอนที่ไปนำชี้ให้เจ้าหน้าที่อุทยานรังวัด ปักหลักเขตและถ่ายรูปเป็นหลักฐาน ซึ่งชาวบ้านก็เชื่อว่าเป็นการรังวัดเพื่อจะทำให้ตนเองได้สิทธิ์ รวมทั้งตอนที่ไปพบตำรวจ ชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และไม่ได้รับการปรึกษาใครก่อนจะไปพบตำรวจ เชื่อว่าตนเองไม่ผิดก็เล่าเรื่องไปตามความจริง โดยที่รู้ว่าสิ่งที่เล่าให้ตำรวจฟังนั้นจะมีผลเสียในทางคดีอย่างไร ที่สำคัญ หลังจากตำรวจพิมพ์เอกสารเสร็จแล้วเอามาให้ชาวบ้านเซ็นชื่อ ก็ไม่มีใครอ่านหรือตรวจสอบว่าตำรวจเขียนไว้ว่าอย่างไร ในวันนั้นแม่บอยจะอยู่ที่โรงพักด้วยแต่ก็ไม่รู้และทำอะไรไม่ได้ ตำรวจเองก็ไม่ได้อธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจว่า จะต้องทำอะไร ไม่ได้อธิบายว่าชาวบ้านมีสิทธิทำอะไรได้บ้าง ต้องเตรียมตัวอย่างไร และผลที่จะตามมาจากการที่พูดไปในวันนั้น

ปัญหาที่สำคัญสำหรับบอยอีกเรื่องคือ เงิน เพราะในระหว่างนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ตอนแรกๆ ก็ต้องร่วมเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่หรือยื่นเรื่องยังที่ต่างๆ เมื่อมีการเรียกก็ต้องไปทำให้ทั้งเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาทำงาน และหลังจากถูกส่งฟ้องคดีต่อศาลแล้วต้องใช้เงินก้อนใหญ่สำหรับประกันตัวและค่าจ้างทนายความ ตอนนั้นครอบครัวของบอยก็ไม่มีเงินพอ ต้องไปยืมญาติและกู้คนในหมู่บ้าน ทำให้ครอบครัวต้องลำบากมาก

หลังจากที่ถูกส่งฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดเชียงใหม่และได้ประกันออกมาหมดแล้ว ชาวบ้านก็ไม่รู้จะทำอย่างไรต่อ แต่มีชาวบ้านที่เป็นจำเลยร่วมกันคนหนึ่ง ไปติดต่อทนายความให้ว่าความในชั้นศาลให้กับตนเอง เมื่อเห็นดังนั้นชาวบ้านที่เหลืออีก 8 คน รวมทั้งแม่ของบอย ก็ตกลงที่จะร่วมกันจ้างทนายความคนเดียวกันนี้ ต่อสู้คดีในชั้นศาล

ในการต่อสู้คดี ศาลชั้นพิพากษายกฟ้อง โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านไม่ได้เจตนาบุกรุก แต่ให้ยึดที่ดินแปลงพิพาททั้งหมด ฝ่ายอัยการโจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับเป็นว่าให้ชาวบ้านผิด และสั่งให้จำคุกโดยไม่รอลงอาญาทั้ง 9 คน พร้อมทั้งสั่งให้ยึดที่ดินพิพาทและให้ชำระค่าเสียหายทางแพ่ง โดยแม่ของบอยถูกพิพากษาให้จำคุก 1 ปี 6 เดือน ขณะที่เขียนบทความนี้ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา และยังไม่มีการอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา

จากเรื่องเล่าของบอย การตรวจยึดและดำเนินแม่ของบอยและชาวบ้านอีก 8 คน ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง มีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป กล่าวคือ

ประการแรก การที่แม่ของบอยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ที่ถูกสังคมมองว่าเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการทำลายป่า เมื่อที่ดินที่พิพาทไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมาย ประกอบกับมีนโยบายจากรัฐบาลอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เจ้าหน้าที่ตรวจยึดดำเนินคดีต่างๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าที่ดินแปลงนั้นไม่ได้บุป่าใหม่

ประการที่สอง แม่ของบอยมีความรู้ในกฎหมายและนโยบายน้อย พูดและเข้าใจภาษาไทยได้น้อย รวมทั้งมีฐานะยากจน ทำให้ไม่รู้กฎหมายและนโยบาย ไม่เท่าทันกลลวงของเจ้าหน้าที่ เมื่อถูกตรวจยึดดำเนินคดีแล้วก็ไม่รู้แนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปดำเนินการต่างๆ

ประการที่สาม กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู มีวัฒนธรรมการใช้และถือครองที่ดินที่แตกต่างจากแนวคิดทางกฎหมายและนโยบาย โดยกฎหมายและนโยบายมีแนวคิดว่าผู้ที่ได้รับการคุ้มครองจะต้องอยู่มาก่อนประกาศเป็นป่าตามกฎหมายครั้งแรก ที่สำคัญคือต้องมีเอกสารรับรองสิทธิหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการ แต่สำหรับชาวลีซู ในอดีตคนในชุมชนจะไม่ถือครองที่ดินแบบถาวรเพียงคนเดียว แต่จะมีการเปลี่ยนมือกันทำภายในชุมชน เมื่อที่ดินแปลงพิพาทถูกใช้มาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย ทั้งตัวแม่ของบอยและผู้ใหญ่บ้านจึงเชื่อว่าที่ดินนั้นเป็นของเขา และยืนยันมาตลอดว่าไม่ผิด จึงนำเจ้าหน้าที่ไปนำชี้แนวเขต ต่อมาก็กินเดินทางไปยืนยันกับพนักงานสอบสวนเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่คิดว่าจะถูกแจ้งความดำเนินคดี

3. จากปัญหาของคนหนึ่งคนถึงปัญหาระดับประเทศ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของบอย มีสาเหตุพื้นฐานมาจากการเป็นเกษตรกรที่ถือครองที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมาย แม้ที่ดินแปลงพิพาทจะถูกใช้ต่อเนื่องกันมาเกินกว่า 50 ปี และไม่มีสภาพเป็นป่าแล้วก็ตาม แต่โดยสถานะทางกฎหมายแล้ว ครอบครัวของบอยกลายเป็นผู้บุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ครอบครัวของบอยมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะถูกจับกุมดำเนินคดี, ไม่สามารถนำที่ดินไปเข้าโครงการต่างๆ ที่รัฐสนับสนุนได้, รวมทั้งไม่สามารถนำไปเป็นหลักประกันทางการเงินได้

หากมองภาพใหญ่ของสังคมไทย มีคนจำนวนหลายล้านคนที่ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับครอบครัวของบอย โดยในภาพรวมของประเทศไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2561 กรมป่าไม้รายงานผลการสำรวจพื้นที่ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและกรมอุทยานแห่งชาติ พบตัวเลขพื้นที่ใช้ประโยชน์รวมกว่า 20 ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติ – เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า) 5,990,269 ไร่⁴ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือ มีพื้นที่ที่ชาวบ้านครอบครองทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ และถูกระบุว่าเป็นพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกกว่า 8.6 ล้านไร่ โดยมีคนกว่า 8 แสนราย โดยเป็นชาวไทยพื้นสูง 80% ชาวไทยพื้นที่ราบ 10% และนายทุน 10%⁵

สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้เกิดผลที่ตามมาคือ มีสถิติการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีจำนวนมาก โดยระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2561 มีสถิติการดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกพื้นที่ป่าและทำไม้ จำนวน 42,684 คดี เฉลี่ยแล้วเท่ากับมีคดีเกิดขึ้นปีละ 4,268.4 คดี โดยมีพื้นที่ที่ถูกกล่าวหาว่าบุกรุกทั้งหมด 717,525.59 ไร่ จำนวนนี้มีผู้ถูกจับกุมดำเนินคดีอย่างน้อย 15,478 ราย ซึ่งมีข้อสังเกตคือ สถิติจำนวนการดำเนินคดีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังจากที่มีคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่ 64/2557 ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2560⁶

4. มองการดำเนินคดีที่ดินในเขตป่าด้วยสายตาของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT)

ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) เป็นแนวคิดวิพากษ์กฎหมายที่ปฏิเสธแนวคิดเสรีนิยมทางกฎหมาย (Legal Liberalism) โดยเริ่มต้นจากการไม่เชื่อในความเป็นกลางของกระบวนการหรือแก่นของหลักการว่าด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างเป็นทางการ (Formal Equality) แต่ยืนยันว่าทั้งกระบวนการและแก่นของกฎหมาย ได้จัดโครงสร้างที่มุ่งรักษาสถานะพิเศษให้แก่คนในชนชั้นที่สูงกว่า⁷ และระบบกฎหมายที่เป็นอยู่ ได้คงไว้ซึ่งระบบชนชั้น ที่มีรูปแบบการแบ่งแยกชนชั้นที่

⁴ “เปิดตัวเลขคนในเขตป่า”, *ข่าวไทยพีบีเอส*, 3 กันยายน 2562, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://news.thaipbs.or.th/content/274390>.

⁵ “‘บิ๊กตุ’ เผยสถิติรุกป่าต้นน้ำ ชาวไทยพื้นที่สูงบุกรุกมากที่สุด-นายทุนทุกที่ 10%”, *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์*, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1436522350.

⁶ ฐานข้อมูลเพื่อการรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย, “สถิติการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกป่าไม้”, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <http://www.onep.go.th/>

⁷ Bennett Capers, Critical Race Theory, *Oxford Handbook of Criminal Law*, 2015. 25-26.

หลากหลาย⁸ อีกทั้งความแตกต่างทางเชื้อชาติ เป็นการประกอบสร้างทางสังคม (Social Construction) ที่มีส่วนสำคัญในการดำรงรักษาไว้ซึ่งระบบชนชั้นทางสังคม โดยภายใต้โครงสร้างดังกล่าวนี้ กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยจะถูกควบคุมหรือจำกัดพื้นที่เอาไว้

ในการศึกษาและโต้แย้งต่อแนวคิดเสรีนิยมทางกฎหมายของนักวิชาการชาติพันธุ์แนววิพากษ์ข้างต้นนั้น พวกเขาได้ทำการศึกษาและวิพากษ์ลงลึกถึงพื้นฐานของความคิดเกี่ยวกับกระบวนการที่กฎหมายใช้สร้างความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติ โดยตั้งคำถามต่อพื้นฐานทางความคิดของบรรดาแนวความคิดเสรีนิยม ความเสมอภาคเท่าเทียม การมีเหตุผล และหลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยปฏิเสธทัศนคติที่มองว่ากฎหมายเป็นคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว อันมีที่มาจากมาตรฐานหรือกระบวนการที่เป็นกลางทางวัฒนธรรม¹⁰ โดยนักวิชาการชาติพันธุ์แนววิพากษ์ในอเมริกา ยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมว่า แม้หลังการปฏิรูปกฎหมายแบ่งแยกสีผิวแล้วและความเท่าเทียมกันทางเชื้อชาติแล้ว การแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติต่อคนผิวยังคงดำรงอยู่ในสังคมอเมริกัน

ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) มีหลักการสำคัญหลายประการ¹¹ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะนำหลักการบางประการมาใช้วิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์ที่ครอบครัวยุบยบประสบ กล่าวคือ

หลักการแรก ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) เสนอว่าการเหยียดเชื้อชาติเกิดขึ้นทั่วไปจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม (Racism is ordinary) กล่าวคือ เชื้อชาติที่เป็นชนกลุ่มน้อยจะไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งจะถูกเหยียดเชื้อชาติทั้งในลักษณะที่เป็นการส่วนตัวและการเหยียดเชิงสถาบัน ดังนั้น ภายใต้สังคมที่มีกฎหมายกำหนดให้ไม่มีแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติได้ ดำรงรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างสังคมที่แบ่งแยกชนชั้นเอาไว้ ทำให้การกดขี่ทางเชื้อชาติและความไม่

⁸ Ibid, 26.

⁹ Erica Campbell, "Using Critical Race Theory to Measure Racial Competency" among Social Workers, *Journal of Sociology and Social Work*, December 2014, Vol. 2, No. 2, 73–86.

¹⁰ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, ทฤษฎีนิติศาสตร์ชาติพันธุ์แนววิพากษ์, *วิภาษา* ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 ลำดับที่ 19 1 พฤษภาคม – 15 มิถุนายน 2552, 20 – 24.

¹¹ ทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ มีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ 1) การเหยียดเชื้อชาติเกิดขึ้นเป็นธรรมดาทั่วไปจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม (Racism is ordinary), 2) เชื้อชาติเป็นการประกอบสร้างทางสังคม (Race as a social construction), 3) การสร้างความแตกต่างให้แก่แต่ละเชื้อชาติ (Differential racialization), 4) การสมประโยชน์ (Interest convergence), 5) ชาติพันธุ์วาทกรรม (Racial narratives), 6) การกดทับซับซ้อน (Intersectionality)

เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม ได้หยั่งรากลึกลงไปในสถาบันทางสังคม วัฒนธรรมและปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะการถูกเลือกปฏิบัติในการใช้ชีวิตประจำวันของพวกเขา

หลักการที่สอง เชื้อชาติเป็นการประกอบสร้างทางสังคม (Race as a social construction) ซึ่งความหมายจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ โดยสถาบันทางสังคมและระบบการเมือง เช่น รัฐบาล ระบบกฎหมายของรัฐ ระบบยุติธรรม และระบบการศึกษา แสดงบทบาทสำคัญในการสร้างหรือขัดเกลาคำความเข้าใจ ต่อนิยามและความหมายเกี่ยวกับเชื้อชาติ เช่น ด้อยพัฒนา สกปรก ดุร้าย นอกรีต ที่สำคัญคือเชื้อชาติถูกประกอบสร้างให้มีลักษณะเป็นการกีดกันและเหมารวม¹²

หลักการที่สาม การสมประโยชน์ (Interest convergence) เป็นการมุ่งศึกษาสิทธิพิเศษอำนาจ และตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของกลุ่มที่มีอำนาจครอบงำสังคม โดยทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ ใช้เชื้อชาติเป็นแว่นสำหรับตรวจสอบระบบการทำงานของกลุ่มที่มีอำนาจครอบงำ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อชนกลุ่มน้อยในสังคม หลักการนี้ตระหนักดีว่าเชื้อชาตินิยมเป็นเครื่องมือที่ทำให้กลุ่มที่มีอำนาจครอบงำมีความสูงส่งกว่าชนกลุ่มน้อย หลักการนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมจะเปลี่ยนแปลงต่อได้ ต่อเมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มที่มีอำนาจครอบงำด้วยการกดขี่ทางเชื้อชาติและชนกลุ่มน้อยเท่านั้น¹³

ผู้เขียนตระหนักดีว่าทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ เกิดขึ้นมาจากกรวิเคราะห้ปัญหาการเลือกปฏิบัติและการเหยียดสีผิวในสังคมอเมริกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกัน ที่สำคัญคือ การเหยียดสีผิวเกิดขึ้นบนพื้นฐานความแตกต่างทางกายภาพของสีผิว แต่อคติทางชาติพันธุ์ในไทยเกิดขึ้นบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ติดตัวที่เป็นนามธรรม ดังนั้นการนำทฤษฎีนี้มาใช้วิเคราะห์ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย จึงไม่อาจนำมาใช้แบบเทียบเคียงกันแล้วสรุปผลร่วมกันได้

¹² Erica Campbell, "Using Critical Race Theory to Measure Racial Competency" among Social Workers, *Journal of Sociology and Social Work*, December 2014, Vol. 2, No. 2, 74.

¹³ Erica Campbell, "Using Critical Race Theory to Measure Racial Competency" among Social Workers, *Journal of Sociology and Social Work*, December 2014, Vol. 2, No. 2, 75-76.

ดังนั้น ในการนำทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์มาปรับใช้ในบทความนี้ ผู้เขียนจะนำเอาเฉพาะหลักการพื้นฐานและวิธีการศึกษาวิเคราะห์ของทฤษฎีมาปรับใช้อย่างระมัดระวัง ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การเหยียดสีผิวในอเมริกัน กับอคติทางชาติพันธุ์ในไทย มีหลักการที่คล้ายกันหลายประการ เช่น เป็นกลุ่มคนที่ถูกทำให้มีความแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม มีจำนวนที่เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม เป็นกลุ่มคนที่ไม่ประวัติดังแต่เคยถูกจัดให้อยู่ในสถานะทางสังคมที่ต่ำกว่า ถูกบันทึกในทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาอาศัย รวมทั้งมีอัตลักษณ์ที่เป็นอันตรายต่อคนในสังคม

เมื่อมองปัญหาการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีแม่ของบอยพร้อมชาวบ้านหมู่บ้านป่าบางงาม อีก 8 คน ด้วยสายตาของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) ผู้เขียนมีความเห็นดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การตรวจยึดและดำเนินคดีแม่ของบอย เป็นผลกระทบจากภาพลักษณ์ความเป็น “ชาวเขา” ที่ถูกประกอบสร้างว่าเป็นพวกทำลายป่า ซึ่งสังคมมีความเชื่อว่าการใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเป็นภัยคุกคามระบบนิเวศน์และผืนป่าของชาติ ความคิดเหล่านี้ฝังอยู่ในสำนึกของคนทั่วไปโดยเฉพาะคนที่อยู่ในโครงสร้างระบบราชการ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่อุทยานดังกล่าวนี้ไม่ใช่ความบังเอิญ แต่กระทำไปตามระบบแบบแผนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ที่ถูกประกอบสร้าง ผลิตซ้ำและตอกย้ำในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้เจ้าหน้าที่รัฐจะอ้างได้ว่าเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การใช้อำนาจดังกล่าวนี้กลับมีลักษณะพิเศษแตกต่าง และเป็นการดำเนินการที่ได้รับอิทธิพลของอคติทางชาติพันธุ์ ที่ฝังลึกอยู่ในสำนึกของคนทั่วไป กล่าวคือ

โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยยังคงมีมุมมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเป็น “คนอื่น” ภายใต้วาทกรรมที่ว่า “ชาวเขา” เป็นกลุ่มคนที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงของปลอดภัยของชาติ ที่สำคัญคือเป็นพวกตัดไม้ทำลายป่าไม้ เนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง อันทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งต่อพื้นที่ราบ ทศณะแบบนี้ถูกประกอบสร้างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ช่วงต้นปลายทศวรรษ พ.ศ. 2490 ถึงทศวรรษ พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยต้องปรับตัวในอุตสาหกรรมป่าไม้ตามระเบียบเศรษฐกิจและการค้าใหม่ประเทศไทยสัมพันธ์กับตลาดโลกภายใต้อิทธิพลของอเมริกามากขึ้น โดยองค์การระหว่างประเทศที่

นำโดยธนาคารโลก (World Bank) และองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) ทำการชี้ผ่านรายงานการสำรวจและการวิเคราะห์เศรษฐกิจและสังคม และคำแนะนำในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าให้แก่รัฐบาลไทย ที่สำคัญคือการเสนอว่า “ชาวเขา” บุกรุกและลักลอบตัดฟันไม้มีค่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินที่คุกคามและทำลายพื้นที่ป่าของประเทศ¹⁴ นอกจากนี้ รัฐบาลได้ยังได้รับเอาแนวคิดการอนุรักษ์ป่าแบบปลอดคนเข้ามา ในช่วงต้นทศวรรษ พ.ศ. 2500 อันเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการอนุรักษ์ป่า อันนำมาสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

ซึ่งในเวลาต่อมาทัศนคติที่มองว่า “ชาวเขา” ทำลายป่า และแนวคิดอนุรักษ์ป่าแบบปลอดคน ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง จนทัศนคติแบบนี้ได้กลายเป็นภาพลักษณ์ติดตัวของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งมีผลคือเมื่อมองว่าเป็นภัยก็จะจัดความสัมพันธ์แบบควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงเขาให้หมดภัย¹⁵ ประกอบกับสังคม การเมืองและระบบราชการของไทยถูกขับเคลื่อนด้วยอุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลัก ที่ไม่ยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ทำให้วิธีคิดและปฏิบัติการต่างๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐ แฝงด้วยอคติโดยที่มีชนชั้นกลางสนับสนุน¹⁶

เมื่อเจ้าหน้าที่อุทยานมีเป้าหมายที่จะตรวจยึดตามนโยบายของรัฐบาล ประกอบกับอิทธิพลของทัศนคติที่มองว่า “ชาวเขา” ทำลายป่า ฝังลึกอยู่ในสำนึกของเจ้าหน้าที่ พวกเขายังมุ่งที่

¹⁴ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) แรกเริ่มมีภารกิจหลักประการหนึ่งในการผลิตไม้ป้อนตลาดโลก โดยตั้งเป้าไปที่กลุ่มประเทศโลกที่สาม สำหรับประเทศไทย FAO ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการวางแผนกิจการด้านการป่าไม้ รวมทั้งผลักดันระบบการจัดการป่าไม้ และที่ดินในประเทศไทยให้เป็นแบบรวมศูนย์ โดยเฝ้าระวังการออกกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับป่าไม้ที่มีผลใช้จนถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างหลักประกันต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในระยะยาวของพ่อค้าไม้ต่างชาติ นอกจากนี้ FAO ได้เผยแพร่ข้อเสนอของทอม กริล (Tom Grill) ประธานสมาคมนักป่าไม้ในเขตร้อนขึ้นนานาชาติ ที่ชี้ว่าการทำไร่เลื่อนลอยเป็นการใช้ที่ดินที่คุกคามและทำลายพื้นที่ป่าของประเทศ ทั้งยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จะยิ่งทำให้การทำไร่เลื่อนลอยทำลายล้างพื้นที่ป่ามากขึ้น นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญของ FAO นำโดย G.N. Danhof ได้ชี้ว่าปัญหาการบุกรุกทำลายป่าในประเทศไทยเกิดจากการทำไร่หมุนเวียน

¹⁵ อานันท์ กาญจนพันธุ์, พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม, ใน *รัฐชาติและชาติพันธุ์*, (เชียงใหม่), 28-33.

¹⁶ สายชล สัตยานุรักษ์, ชาตินิยม วัฒนธรรมและความขัดแย้ง, ใน *ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม*, (เชียงใหม่, 2551), 101 – 102.

จะยึดตามคำสั่งหรือนโยบายที่ได้รับมา โดยไม่สนใจว่าคำสั่งจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ วิธีการจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ รวมทั้งไม่ต้องสนใจว่าชาวบ้านจะได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ อีกทั้งเมื่อเรื่องราวถูกนำเสนอสู่สังคมผ่านสื่อ สังคมก็เมินเฉยและไม่ตั้งข้อสงสัยต่อปฏิบัติการอันน่ากังขาของเจ้าหน้าที่ ครอบครัวของบอยจึงไม่ใช่เพียงครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเพียงครอบครัวเดียว ที่ได้รับผลกระทบจากการตรวจยึดที่ดินทำกิน หากแต่มีกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในภาคเหนืออีกจำนวนมาก ที่ตรวจยึดและดำเนินคดีตามกฎหมาย

ประการที่สอง การดำเนินคดีบุกรุกครอบครองพื้นที่ป่า มีแบบแผนปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนชายขอบโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง กับคนพื้นราบ โดยการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่ออยู่ภายใต้สังคมที่มีโครงสร้างแบบมีลำดับชั้น และใช้กระบวนการยุติธรรมที่อนุรักษนิยม ก่อให้เกิดระบบธรรมเนียมเย็บในกระบวนการพิจารณาคดี ที่แบ่งแยกระหว่างคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันของผู้ต้องหา

เมื่อพิจารณาการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีเกี่ยวกับป่าไม้ ในขั้นการตรวจยึดของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน และการทำความเข้าใจฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว จะพบว่ามีแบบแผนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเป็นคดีของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เจ้าหน้าที่รัฐจะดำเนินคดีไปจนมีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งกรณีครอบครัวของบอย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอินันที่จะตรวจยึดและแจ้งความดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวน แม้ว่าชาวบ้านจะได้พยายามชี้แจงแสดงเหตุผลแล้วว่าเป็นที่ดินทำกินเดิม พร้อมแสดงเอกสารใบตอบรับการขึ้นทะเบียน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติก็รู้ว่าสิ่งที่ชาวบ้านชี้แจงนั้นเป็นความจริง แต่ต่อมาเมื่อนายอำเภอเรียกทั้งสองฝ่ายไปเจรจา เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกลับยืนยันว่าจะต้องยึด สำหรับพนักงานสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งความ ก็รวบรวมพยานหลักฐานแล้วมีความเห็นสั่งฟ้องต่อศาล แม้ว่าชาวบ้านจะได้พยายามชี้แจงข้อเท็จจริงแล้วก็ตาม

ในทางตรงกันข้าม หากเป็นคดีของคนที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่า ไม่ว่าจะสูงกว่าในแง่สถานะทางเศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคม การดำเนินคดีมักจะยุติลงในช่วงก่อนฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็นเย็บหายไ้โดยไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ หรือพนักงานสอบสวนมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีต่อศาล ตัวอย่างเช่น 1) คดีเขายายเที่ยง ที่พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ถูกกล่าวหาว่าสร้างบ้านพักตากอากาศบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่ต่อมา

พนักงานสอบสวนสั่งไม่ฟ้อง และพนักงานอัยการก็มีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ต่อมาผู้ว่าราชการจังหวัด
ไม่มีความเห็นแย้ง¹⁷ คดีจึงยุติลงโดยไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล ทั้งๆ ที่กรณีนี้มีแนวคำพิพากษากฎีกาที่
2087/2539 วางบรรทัดฐานไว้ว่าผู้ครอบครองมีความผิด 2) คดีคนในตระกูลเจียรนวนนท์
ครอบครองที่ดินมีโฉนดที่ดิน ที่ออกทับพื้นที่ป่าสงวนเพื่อใช้ทำนา¹⁸ เมื่อปี พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่
ได้ไปตรวจสอบแล้ว ยืนยันว่ามีพื้นที่บางส่วนบุกรุกเขตป่าสงวนแห่งชาติจริง แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามี
การดำเนินคดี 3) คดีสนามแข่งรถโบนันซ่าของนายทุนรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเขาเสียด้า เขา
นกยูง และเขาอ่างหิน รวม 166 ไร่ ปรากฏตามข่าวออนไลน์ว่ามีการแจ้งความดำเนินคดีแล้ว¹⁹ แต่
จนบัดนี้คดีก็ยังไม่มีความคืบหน้าใดๆ 4) คดีนางกนกวรรณ กิจเจริญ ภรรยาของ “ซูม่ก๊ก” พิธีกร
รายการโทรทัศน์ชื่อดัง ครอบครองที่ดินที่บุกรุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ และป่าสงวน
แห่งชาติ จำนวน 713 ไร่²⁰ ซึ่งต่อมาพนักงานสอบสวนได้สั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าวนี้²¹

เนื่องจากลักษณะโครงสร้างของสังคมไทย เป็นโครงสร้างสังคมที่คนไม่มีความเสมอภาค
เท่าเทียมกัน โดยกลุ่มคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า จะเป็นกลุ่มคนที่มักมีอภิสิทธิ์
เหนือกว่า ในขณะที่เดียวกันคนกลุ่มน้อยจะถูกกดทับหรือเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งความ
เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และเชื้อชาติ ได้หยั่งรากลึกลงไปในสังคมไทย ส่งผลให้สังคมมีแบบ
แผนความเชื่อว่า คนที่อยู่ในสถานะที่สูงกว่า ดีกว่าคนที่อยู่ในสถานะต่ำกว่าจึงสมควรมีอภิสิทธิ์กว่า
ซึ่งความเชื่อเช่นนี้ถูกตอกย้ำว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องฝังในสังคม ในขณะที่ความเสมอภาค กลายเป็น

¹⁷ “อัยการสูงสุดชี้สุรยุทธ์ไม่ผิดโยนป่าไม้ยึดคืน”, *คม ชัด ลึก ออนไลน์*, 8 มกราคม 2553, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://www.komchadluek.net/news/politic/43945>.

¹⁸ “ทส.เร่งพิสูจน์ ‘เจียรนวนนท์’ ครอบครองที่ป่าสงวน จ.ตราด 6 โฉนด รุกป่าชายเลนอีก 1 แปลง”, *หนังสือพิมพ์ข่าวสดออนไลน์*, 22 ก.ย. 2559, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://www.thairath.co.th/content/731548>.

¹⁹ “แจ้งความแล้ว! โบนันซ่ารุกป่า ชี้ ‘ศรีมาลา-มุนแดนซ์’ ผิด”, *หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์*, 11 มิถุนายน 2558, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://mgronline.com/daily/detail/9580000066409>.

²⁰ “เพจดังชัด เมีย ซูม่ก๊ก รุกป่า 713 ไร่ อดีตอธิบดีกรมอุทยาน จดหลักฐาน แฉ! หากดินไม่หลุดตกิน MK”, *Bright to day*, 25 มีนาคม 2563, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://www.brighttv.co.th/news/sumo-kik-wife>.

²¹ “สภ.ป่าแม่ สั่งไม่ฟ้อง ‘ซูม่ก๊ก-เมีย’ รุกป่าแม่แดง”, 30 มกราคม 2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <https://www.nationtv.tv/main/content/378814631>.

เรื่องที่ไม่สมควรหรือไม่ถูกต้อง²² แม้ว่าโครงสร้างสังคมที่เป็นลำดับชั้นดังกล่าวข้างต้นนี้จะไม่มีความหมายรองรับ แต่กลับมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการใช้และการตีความกฎหมายในสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ อคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ฝังรากลึกอยู่ในสำนึกของคนในสังคมไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและพนักงานสอบสวน ก็เติบโตมาในสังคมที่ได้รับการบ่มเพาะอคติดังกล่าวเช่นเดียวกับคนทั่วไปในสังคม อิทธิพลของอคติดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลต่อการกำหนดท่าที หรือการเลือกแนวทางสังคมของเจ้าหน้าที่ไม่มากนักน้อย

จากกรณีที่ได้ยกมาข้างต้น จึงเกิดแนวทางปฏิบัติของกลไกกระบวนการยุติธรรมในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ในชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาล 2 แนวทาง คือ

แนวทางแรก สำหรับกลุ่มคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า คือ ดำเนินคดีไปสู่การสั่งไม่ฟ้อง แม้จะมีการอ้างเหตุผลที่อิงกับหลักการหรือเทคนิคกฎหมาย แต่นั่นก็เป็นเพียงเหตุผลประกอบ ซึ่งจะอ้างอย่างไรก็ได้

แนวทางที่สอง สำหรับกลุ่มคนชายขอบ คือ ดำเนินคดีไปสู่การสั่งฟ้อง เพื่อผลภาระให้ผู้ต้องหาไปพิสูจน์ตัวเองในชั้นศาล โดยอ้างว่าผู้ต้องหาหรือข้อเท็จจริง, ผู้กล่าวหาไม่มีพยานหลักฐานหนาแน่น, ให้ไปพิสูจน์ในชั้นศาล ซึ่งเป็นการอ้างว่าเป็นหลักการทางกฎหมาย หรืออ้างว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของหน่วยงาน ซึ่งเมื่อชาวบ้านที่เป็นคนชายขอบ ถูกแจ้งความดำเนินคดีแล้ว มีแนวโน้มที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินไปสู่การสั่งฟ้องคดีต่อศาล

ประการที่สาม แม้ว่าที่ผ่านมาหน่วยงานด้านป่าไม้จะไม่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ตามเป้าหมาย แต่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ยังคงยืนยันใช้แนวทางการทำงานแบบเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปฏิบัติการตรวจยึดดำเนินคดีดังกล่าว ถูกใช้เป็นเครื่องมือกลบเกลื่อนข้อกังขาต่องบประมาณมหาศาล ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับ ซึ่งสวนทางกับผลงานที่ล้มเหลวมาโดยตลอด อีกทั้งถูกคสช. ที่เข้ามายึดอำนาจบริหารประเทศโดยการทำรัฐประหาร ใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมทางสังคมเพื่ออยู่ในอำนาจ

²² สายชล สัตยานุรักษ์, ชาตินิยม วัฒนธรรมและความขัดแย้ง, ใน *ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม*, (เชียงใหม่, 2551),

ที่ดินแปลงที่ครอบครัวของบอยครอบครองอยู่ เป็นที่ดินที่คนในชุมชนทำกินมาก่อนที่จะมีการประกาศให้เป็นป่าตามกฎหมาย แต่รัฐก็ไม่ได้ออกเอกสารสิทธิ์อย่างถูกต้องตามกฎหมายให้ ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าครอบครัวของบอยไม่มีสิทธิ์ในที่ดินแปลงดังกล่าว อีกทั้งกฎหมายยังถือว่าครอบครัวของบอยบุกรุกป่า รวมทั้งผู้ต้องหาอีก 8 คนที่ถูกดำเนินคดีพร้อมกัน ก็ตกอยู่ในสถานะเช่นเดียวกับครอบครัวของบอย เช่นเดียวกับชาวบ้านในหมู่บ้านป่าบางงามอีกกว่า 130 ครอบครัว และเช่นเดียวกับคนในสังคมไทยอีกกว่า 6 แสนครอบครัวทั่วประเทศ²³

นอกจากนี้ ในวันที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผาแดงไปตรวจยึดที่ดินของครอบครัวของบอยและชาวบ้านอีก 8 รายนั้น มีการนำไปออกสื่อโดยพาดหัวข่าวว่า “ชาวบ้านขัดขวางเจ้าหน้าที่เข้ายึดคืนผืนป่าอุทยานฯ ผาแดง” พร้อมกับข้อความว่า “เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผาแดง จังหวัดเชียงใหม่ เข้ายึดคืนพื้นที่ป่าที่ถูกชาวบ้านบุกรุก จนเกิดเหตุขุมนเพราะชาวบ้านหลายคนพยายามขัดขวาง”²⁴ ซึ่งในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นมีการออกปฏิบัติการตรวจยึดหรือจับกุมดำเนินคดีกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง พร้อมๆ กับนำเสนอผ่านสื่อที่พาดหัวข่าวในลักษณะเดียวกันนี้อีกหลายครั้ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 รัฐตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ 40% ของพื้นที่ประเทศ หรือเท่ากับ 128.3 ล้านไร่ และถูกถือเป็นนโยบายของรัฐบาลทุกยุคสมัย²⁵ และถูกเน้นย้ำอย่างเข้มข้นในช่วงหลังรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2557²⁶

ตลอดเวลาที่ผ่านมา วิธีการรักษาพื้นที่ป่าและเพิ่มพื้นที่ป่าที่รัฐทำคือ การตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้าน แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวเลขการตรวจยึดและดำเนินคดีบุกรุกป่า กับตัวเลขสถิติพื้นที่ป่าในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่าสถิติการตรวจยึดและดำเนินคดีบุกรุกป่า ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2561 มีจำนวน 42,684 คดี เฉลี่ยปีละ 4,268.4 คดี ยึดคืนพื้นที่บุกรุกได้

²³ ศยามล ไกรยูรวงศ์, “ร่างกฎหมายสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร : ลดความเหลื่อมล้ำสร้างความ เป็นธรรม”, คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <http://www.lrc.go.th/th/?p=17044>.

²⁴ “ชาวบ้านขัดขวางเจ้าหน้าที่เข้ายึดคืนผืนป่าอุทยานฯ ผาแดง”, ข่าวช่อง 8 ออนไลน์, 24 ตุลาคม 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, https://www.thaich8.com/news_detail/51308.

²⁵ มติคณะรัฐมนตรี (นโยบายป่าไม้แห่งชาติ) เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528.

²⁶ แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ, 3-4.

ทั้งหมด 717,525.59 ไร่²⁷ แต่สถิติพื้นที่ป่าของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาเดียวกันนี้กลับลดลง โดยในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าทั้งหมด 107,241,031 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.44 ของพื้นที่ประเทศ แต่หลังจากมีการตรวจยึด จับกุมดำเนินคดี รวมทั้งออกคำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 เมื่อถึงปี พ.ศ. 2562 ปรากฏว่าประเทศไทยมีพื้นที่ป่า 102,484,072 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.68 เท่ากับว่าพื้นที่ลดลง 4,756,959 ไร่ หรือลดลงในสัดส่วนที่คิดเป็นร้อยละ 1.76²⁸ ตัวเลขดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดี แม้กระทั้งการใช้กำลังติดอาวุธแบบทหาร ไม่สามารถทำให้พื้นที่ป่าของประเทศไทยเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามกลับลดลงเสียอีก

ผู้เขียนคิดว่า ในเมื่อวิธีการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีไม่มีผลทำให้รัฐสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าได้ แต่ผู้มีอำนาจรัฐก็ยังคงเลือกดำเนินนโยบายยึดและดำเนินคดีกับประชาชนอย่างเข้มข้น มีเหตุผลเบื้องหลังดังนี้คือ

1. เพื่อสร้างความชอบธรรมให้ระบบการบริหารองค์กรของหน่วยงานด้านป่าไม้

เมื่อไปดูโครงสร้างแผนงบประมาณของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วพบว่า งบประมาณส่วนใหญ่เป็นงบบุคลากร และงบสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าและป้องกันรักษาป่า จากตัวอย่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 งบประมาณที่ถูกจัดสรรให้เป็นค่าตอบแทนและสวัสดิการของบุคลากรมีมากถึง 10,057.16 ล้านบาท เท่ากับ 68% ของงบประมาณที่ได้รับสำหรับงบประมาณในอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าและป้องกันรักษาป่า เท่ากับ 4,041.78 ล้านบาท เท่ากับ 27% ของงบประมาณที่ได้รับ โดยที่งบประมาณส่วนนี้ ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นค่าบริหารจัดการองค์กร เช่น งบค่าจ้างพนักงานหรือจ้างเหมา ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าก่อสร้าง ในขณะที่งบประมาณสำหรับแก้ไขปัญหาที่ดิน เท่ากับ 367.38 ล้านบาท หรือเท่ากับ 2% ของงบประมาณที่ได้รับเท่านั้น²⁹

²⁷ ฐานข้อมูลเพื่อการรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย, สถิติการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกป่าไม้, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <http://www.onep.go.th>.

²⁸ “สถิติป่าไม้ ปี พ.ศ. 2562”, ข้อมูลสารสนเทศกรมป่าไม้, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <http://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=10384>.

²⁹ สำนักงบประมาณ สำนักงานยกร่างรัฐธรรมนูญ, “เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เล่มที่ 6”.

การจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ใช่เพียงเฉพาะปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เท่านั้น ผู้เขียนได้ตรวจสอบย้อนหลังแล้ว ปรากฏว่าหน่วยงานด้านป่าไม้ ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดสรรงบประมาณในลักษณะเดียวกันนี้มาโดยตลอด ซึ่งการจัดสรรงบประมาณแบบนี้สะท้อนแนวคิดอำนาจนิยมขององค์กร โดยมีนโยบายจากรัฐบาลมาสนับสนุน กล่าวคือ

1) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการดำรงอยู่ขององค์กร ซึ่งกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นองค์กรมีขนาดใหญ่ ใช้เงินภาษีของประชาชนเลี้ยงดูบุคลากรจำนวนมาก โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูง ซึ่งในปี พ.ศ. 2564 เป็นเงินจำนวนมากถึง 10,057.16 ล้านบาท เท่ากับ 68% ของงบประมาณที่ได้รับ ปฏิบัติการที่กระทำต่อชาวบ้าน และสื่อสารกับสังคมว่าองค์กรกำลังปฏิบัติภารกิจสำคัญของชาติ ย่อมทำให้คนทั่วไปหันความสนใจไปที่ปัญหาหรือวิกฤติระดับปรากฏการณ์ที่ถูกนำเสนอ คือ ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า แล้วไปกล่าวโทษชาวบ้าน แทนที่จะตั้งคำถามกับประสิทธิภาพขององค์กร หรือความคุ้มทุนกับเงินจำนวนมหาศาลที่ลงไปหล่อเลี้ยงองค์กรนี้ให้ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม ที่คนในสังคมในยุคสมัยใหม่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตน

2) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรูปแบบการทำงานแบบอำนาจนิยม และการจัดสรรงบประมาณ ที่มุ่งเน้นการสงวนหวงห้ามพื้นที่ป่า และป้องกันและปราบปรามประชาชน ซึ่งในปี พ.ศ. 2564 มีมากถึง 4,041.78 ล้านบาท เท่ากับ 27% ของงบประมาณที่ได้รับ โดยปฏิบัติการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดี เป็นการพยายามแสดงว่ามีคนจำนวนมากที่กำลังคุกคามพื้นที่ป่าอันเป็นสมบัติของชาติ และพื้นที่ป่าของประเทศมีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้เจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องทำการปราบปรามด้วยวิธีการต่างๆ แม้กระทั่งการใช้กองกำลังติดอาวุธและความรุนแรง รวมทั้งต้องทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าอย่างเร่งด่วน ซึ่งช่วงหลังมานี้ หากมีการตรวจยึด จับกุมหรือกิจกรรมปลูกป่า จะมีปฏิบัติอย่างเป็นแบบแผน คือ มีการปฏิบัติการพร้อมๆ กับการออกสื่อ โดยสื่อจะเน้นเนื้อหาว่าพื้นที่ป่าถูกคุกคาม

2. เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้ คสช. อยู่ในอำนาจภายหลังการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากกาเลือกตั้ง

แม้ว่าการตรวจยึดและดำเนินคดีชาวบ้านในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่สถิติการดำเนินการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22

มิถุนายน 2557 โดยในภาวะปกติระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2556 มีคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้เกิดขึ้นเฉลี่ยปีละ 6,588 คดี แต่ระหว่างที่มีการบังคับใช้คำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2560 มีคดีเกิดขึ้นเฉลี่ยปีละ 7,600 คดี³⁰ ซึ่งปฏิบัติการในการตรวจยึดและดำเนินคดีตามคำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 ที่ฝ่ายรัฐเรียกว่าเป็นการทวงคืนผืนป่านั้น มีการเผยแพร่ออกสื่อทุกช่องทางอย่างต่อเนื่อง โดยมีเนื้อหาว่าเจ้าหน้าที่สนธิกำลังตรวจยึดและดำเนินตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด

การเข้าสู่อำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยการรัฐประหารยึดอำนาจของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นการเข้ามาใช้อำนาจบริหารประเทศโดยไม่มี ความชอบธรรม ซึ่งคนในสังคมไทยจำนวนมากไม่ยอมรับ แต่ คสช. พยายามสร้างความชอบธรรม ให้แก่ตนเองโดยการกล่าวหาว่ารัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ว่าทุจริตและล้มเหลวในการบริหาร ประเทศ ซึ่งภายหลังการรัฐประหาร ก็ปรากฏว่ามีการดำเนินคดีแก่บุคคลสำคัญของรัฐบาลหลาย คน รวมทั้งตัวของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ด้วย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ก็เป็นอีกประเด็นที่ คสช. ใช้เป็น เครื่องมือเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้ามาและอยู่ในอำนาจ ซึ่งปัญหาการบุกรุกทำลายป่าใน สังคมมีมานานแล้ว และเป็นกรณีปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคมโดยเฉพาะชนชั้นกลาง คสช. จึงฉวยจังหวะนี้ดำเนินการปราบปรามการบุกรุกทำลายป่าอย่างเข้มข้น เพื่อแสดงให้เห็นชนชั้นกลางใน เมืองเห็นว่า คสช. เข้ามาแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งจะเห็นว่าระหว่างนั้นมีการปฏิบัติการ อย่างครึกโครมทั่วประเทศ และสื่อก็ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงรายงานเนื้อหาตามแนวทางของ คสช. เผยแพร่ออกสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการเน้นย้ำในทุกครั้งว่ามีขบวนการบุกรุก ทำลายป่า รวมทั้งการกล่าวหาว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ไม่ว่าสิ่งที่เจ้าหน้าที่กล่าวหาเหล่านั้นจะมีจริง หรือไม่ก็ตาม

แม้จะไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าสังคมพึงพอใจกับการทวงคืนผืนป่าของ คสช. และรัฐบาล ที่มาจาก คสช. แต่ระหว่างนั้นชนชั้นกลางในสังคมไทยก็ไม่ได้มีปฏิกิริยาว่าไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านการ ปฏิบัติการดังกล่าว ประกอบกับนโยบายทวงคืนผืนป่าทำให้ คสช. และรัฐบาลมีพื้นที่ทางสังคมใน

³⁰ ข้อมูลสารสนเทศ กรมป่าไม้, “คดีการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้”, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, <http://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=88>.

การนำเสนอว่าเป็นผลงานการปกป้องทรัพยากรของประเทศ ตลอดช่วงระยะเวลาตั้งแต่หลังคำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2557³¹

จะสังเกตเห็นว่า หลังจากรัฐบาลที่มาจาก คสช. สามารถเข้าไปเป็นรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2562 ทำให้รัฐบาลมีความชอบธรรมในการอยู่ในอำนาจแล้ว ก็กลับมาสู่ภาวะปกติ ไม่มีการสนธิกำลังออกปฏิบัติการตรวจยึดและจับกุมดำเนินคดีโดยอ้างว่าทำตามคำสั่ง คสช. อีก แม้ว่าปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์มีสถานการณ์ไม่ได้แตกต่างจากช่วงที่มีการปฏิบัติการตามคำสั่ง คสช. ที่ 64/2557

หากมองในแง่นี้ ถึงที่สุดแล้วครอบครัวของบอยและชาวบ้านอีก 8 คน ก็เป็นเพียงวัตถุหรือกลุ่มเป้าหมายของนโยบายปราบปรามประชาชน เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ คสช. และรัฐบาลที่มาจาก คสช. อยู่ในอำนาจ โดยการเอาใจชนชั้นกลางในเมืองเท่านั้น โดยที่สังคมไทยไม่ได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวนี้

5. สรุป

จากเรื่องเล่าของบอย ซึ่งเป็นกรณีศึกษาในบทความนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของบอย มีสาเหตุพื้นฐานมาจากการถือครองที่ทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมาย ทำให้ครอบครัวของบอยถูกตรวจยึดและดำเนินคดี แต่เมื่อมองในภาพกว้าง ยังมีคนในสังคมไทยอีกหลายล้านคนที่ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับครอบครัวของบอย เฉพาะคนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง มีจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน โดยที่ทั่วประเทศไทย มีพื้นที่ที่ถูกใช้ประโยชน์โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์กว่า 20 ล้านไร่

เมื่อวิเคราะห์เรื่องเล่าของบอยด้วยแนวคิดของทฤษฎีชาติพันธุ์แนววิพากษ์ (CRT) ผู้เขียนมีความเห็นดังนี้ คือ

ประการที่หนึ่ง ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่อุทยานและพนักงานสอบสวน ในการตรวจยึดและดำเนินคดีต่อแม่ของบอย เป็นผลมาจากภาพลักษณ์ความเป็น “ชาวเขา” ที่ฝังอยู่ในสำนึกของ

³¹ “วราวุธ” แดงการปฏิบัติงานคดีรุกป่าของทส. ตั้งแต่ปี 2557 – 2562 รวม 29,350 คดี ยึดคืนพื้นที่ได้ 853,603 ไร่ พื้นที่ป่าเพิ่มอีก 3 แสนไร่”, หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์, 10 มีนาคม 2563, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_2043373.

คนทั่วไปโดยเฉพาะคนที่อยู่ในโครงสร้างระบบราชการว่า การใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เป็นภัยคุกคามระบบนิเวศน์และผืนป่าของชาติ เมื่อบังคับใช้กฎหมาย ทักษะที่มองว่า “ชาวเขา” ทำลายป่า ย่อมมีผลต่อการกระทำ โดยไม่สนใจว่าคำสั่งจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ วิธีการว่าจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ รวมทั้งชาวบ้านจะได้กระทำความผิดจริงหรือไม่

ประการที่สอง การดำเนินคดีบุกรุกครอบครองพื้นที่ป่า มีแบบแผนปฏิบัติที่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มคนชายขอบ กับกลุ่มที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า โดยการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก่อให้เกิดระบบธรรมเนียมนิยมในกระบวนการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ในชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาลสองแนวทาง คือ แนวทางสำหรับกลุ่มคนที่สถานะทางสังคมสูงที่ดำเนินคดีไปสู่การสั่งไม่ฟ้อง และแนวทางสำหรับกลุ่มคนชายขอบที่ดำเนินคดีไปสู่การสั่งฟ้อง

ประการที่สาม การตรวจยึดและดำเนินต่อชาวบ้านภายใต้นโยบายทวงคืนผืนป่า ถูกใช้เป็นเครื่องมือ สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบการบริหารองค์กรของหน่วยงานด้านป่าไม้ และสร้างความชอบธรรมให้ คสช. อยู่ในอำนาจภายหลังการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

References

- คำสั่งคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ 64/2557.
- “แจ้งความแล้วโบนันซารุกป่า ซีรีมายา-มุนแดนซ์"ผิด". หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. 11 มิถุนายน 2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<https://mgronline.com/daily/detail/9580000066409>.
- “ชาวบ้านขัดขวางเจ้าหน้าที่เข้ายึดคั้นผืนป่าอุทยานฯ ผาแดง”. ข่าวช่อง 8 ออนไลน์. 24 ตุลาคม 2560. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
https://www.thaich8.com/news_detail/51308.
- “ทส.เร่งพิสูจน์ ‘เจียรนวนนท์’ ครอบครองที่ป่าสงวน จ.ตราด 6 โฉนด รุกป่าชายเลนอีก 1 แปลง”. หนังสือพิมพ์ข่าวสดออนไลน์. 22 ก.ย. 2559. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<https://www.thairath.co.th/content/731548>.
- “บีคู้เผยสถิติรุกป่าต้นน้ำ ชาวไทยพื้นที่สูงบุกรุกมากที่สุด-นายทุนทุกที่ 10%”. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1436522350.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
- “เปิดตัวเลขคนในเขตป่า”. ข่าวไทยพีบีเอส. 3 กันยายน 2562. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<https://news.thaibps.or.th/content/274390>.
- แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ.
- “เพงดังซัด เมีย ซูม่กิ๊ก รุกป่า 713 ไร่ อึดอึดอึดกรรมอุทยาน จัดหลักฐาน แฉ! หากดันไม่หลุดอดกิน MK”. Bright to day. 25 มีนาคม 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<https://www.brighttv.co.th/news/sumo-kik-wife>.
- มติคณะรัฐมนตรี (นโยบายป่าไม้แห่งชาติ) เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.
- เลาฟั้ง บัณฑิตเทอดสกุล. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในมุมมองกลุ่มชาติพันธุ์”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2562).

- “วราวุธ” ปลื้มผลงานยึดคืนผืนป่าได้กว่า 8 แสนไร่ ชี้ ชาวบ้านพอใจแก้ปัญหาที่ดินทำกิน.
หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์. 10 มีนาคม 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_2043373.
- ศยามล ไกรยูรวงศ์. “ร่างกฎหมายสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร : ลดความเหลื่อมล้ำ
สร้างความเป็นธรรม”. คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<http://www.lrc.go.th/th/?p=17044>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมป่าไม้. “สถิติการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการ
บุกรุกป่าไม้”. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564. <http://www.onep.go.th/>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมป่าไม้. “สถิติป่าไม้ ปี พ.ศ. 2562”. ข้อมูลสารสนเทศ
กรมป่าไม้. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564.
<http://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=10384>.
- “สภ.ป่าแป๋ สั่งไม่ฟ้อง “ซูโม่ก๊ก-เมียว” รุกป่าแม่แตง”. เนชั่นออนไลน์. 30 มกราคม 2564. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 25 มิถุนายน 2564. <https://www.nationtv.tv/main/content/378814631>.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. ทฤษฎีนิติศาสตร์ชาติพันธุ์แนววิพากษ์. วิชาฯ ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 ลำดับที่ 19 1
พฤษภาคม – 15 มิถุนายน 2552.
- สายชล สัตยานุรักษ์. “ชาตินิยม วัฒนธรรมและความขัดแย้ง”. ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม. (2551).
สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2564 เล่มที่ 6.
- “อัยการสูงสุดชี้สุรยุทธ์ไม่ผิดโยนป่าไม้ยึดคืน”. คม ชัด ลึก ออนไลน์. 8 มกราคม 2553. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 25 มิถุนายน 2564. <https://www.komchadluek.net/news/politic/43945>.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์, “พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม” รัฐชาติ
และชาติพันธุ์.
- Bennett Capers. “Critical Race Theory”. *Oxford Handbook of Criminal Law*. 2015.
- Delgado, R & Stefancic, J. (2001). *Critical Race Theory: An introduction*. New York
University press.
- Erica Campbell. “Using Critical Race Theory to Measure Racial Competency among
Social Workers”. *Journal of Sociology and Social Work*. December 2014. Vol.
2. No. 2.

Rachel Alicia Griffin. Critical Race Theory as a Means to Deconstruct, Recover and Evolve in Communication Studies. *Communication Law Review*. Volume 10. Issue 1.